

Pécsi Tudományegyetem
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Alkalmazott Nyelvészeti Program

Lanteri Edina

A LIGUR DIALEKTUS EGY SZOCIOLINGVISZTIKAI KUTATÁS TÜKRÉBEN
(GENOVA, IMPÉRIA)

Doktori értekezés tézisei

Témavezető: Dr. Bényiné dr. habil. Farkas Mária

Pécs
2008

A kutatás elsősorban két város – egy nagyváros és egy kisváros – lakóinak dialektussal kapcsolatos szokásait hasonlítja össze Liguriában. A téma és városok kiválasztása nem okozott nehézséget, mert családi okok miatt hat évig Impériában éltem, így módomban állt tapasztalatokat szerezni a nyelvjárás használatáról, és betekintést nyerni a nyelvjárás használatához kapcsolódó helyi szokásokba is. Sok időt töltöttem olyan közegben, ahol a tájnyelv használata természetes volt, így bár beszélni nem beszélem, de megértem a ligur dialektus egy-két változatát. Genova kiválasztása adott volt, hiszen itt is minden évben hosszabb-rövidebb időt töltök el, másrészt olyan várost kellett választanom, amely a nyelvjárás tekintetében összehasonlítható Impériával. Bár Genovában genovai dialektust beszélnek (*genovese*), ennek megértése a ligur dialektus ismeretében nem okoz nehézséget.

A kutatás elsősorban két tényezőnek köszönheti a létjogosultságát; egyrészt ahogyan prof. Ugo Vignuzzi az olasz Dialektológiai Társaság volt elnöke is megerősített, Liguriában a dialektológiára vonatkozó szociolingvisztikai kutatások kevésbé állnak az érdeklődés középpontjában. Másrészt egyéb olaszországi régiók hasonló kutatására sem jellemző, az a alaposság, amely a lehetséges statisztikai korrelációk sokaságát veszi számba, így próbálva felderíteni a nyelvjárás használatával kapcsolatos elképzelhető összes függő változót. Következésképpen ezen a területen kíván a dolgozat szerény eredményeivel újat nyújtani.

A kutatás során különböző vizsgálati eljárások kombinált alkalmazására került sor, ötvözve a kvantitatív és a kvalitatív kutatási módszerek előnyeit.

Az eredmények alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy nagy változások jelenleg Impériában vannak folyamatban, olyanok, amelyek Genovában talán már lezajlottak a múltban. Nyitva marad azonban az a kérdés, hogy vajon ez a növekvőnek megítélt genovai tendencia elégséges lesz-e ahhoz, hogy a dialektus a jövő nemzedékek számára is hozzáférhető, tényleges kommunikációs eszköz legyen. Másrészt az sem kevésbé érdekfeszítő, hogy Impériában lassítható-e, illetve meddig tarthat még a jelenleg folyamatban lévő nyelvcsere a dialektus és az olasz nyelv között.

A dolgozat arra keresi a választ, hogy Genovában és Impériában mennyire elterjedt a dialektus használata. Kik használják, mikor, és kivel? Mitől függ az, hogy valaki mennyire ismeri a nyelvjárást? Vagyis általában arra, hogy mennyire igazak a dialektussal kapcsolatban széles körben elterjedt előítéletek.

A tanulmány megpróbálja lépésről-lépésre megvizsgálni azoknak a – különösen Észak-Olaszországban elterjedt – véleményeknek az igazságtartalmát, amelyek szerint a dialektus elsősorban az idős, alacsony végzettségű, vidéken élő emberek sajátja. Ezek alapján a legfontosabb szociolingvisztikai változók a következők voltak:

az adatközlő

- lakhelye,
- neme,
- kora,
- iskolai végzettsége,
- foglalkozása,
- születési helye,
- lakhelyváltozása.

A kutatás hipotézise szerint a dialektusismeret szintjét elsősorban az adatközlő családjának a szociokulturális háttere befolyásolja, ezért a vizsgálatban résztvevőktől szüleik olyan személyi adatait is megkérdeztük, mint

- lakhelye,
- kora,
- iskolai végzettsége,
- foglalkozása,
- születési helye,
- lakhelyváltozása.

A kutatás legfontosabb kérdései a következők voltak:

- Milyen független változók befolyásolják a dialektusismeret szintet az egyes embereknél?
- Melyek a legfontosabb dialektuselsajátítási források?
- Melyek a dialektushasználat legfontosabb színterei?
- A kognitív folyamatok, illetve emocionális reakciók összefüggései
- Az adatközlők dialektussal szembeni attitűdje

A vizsgálat nem reprezentatív mintával dolgozott, így az eredmények is ennek a ténynek a tudatában értelmezendők. Ennek ellenére célunk volt, hogy egy olyan átfogó vizsgálatot készítsünk, amely statisztikailag megállja a helyét, és a lehető legapróbb részletekig tanulmányozza azt, hogy az említett kérdések mely független változók összefüggéseiben értelmezhetők.

A kutatás hipotéziseit azok a vélemények adták, amelyek a dialektussal kapcsolatos előítéletek alapjául szolgálnak Észak-Olaszországban.

A kutatás során különböző vizsgálati eljárások kombinált alkalmazására került sor, ötvözve a kvantitatív, a kvalitatív, a szubjektív és az objektív kutatási módszerek előnyeit. Babbie (2001:316) szerint egész életünkben társadalomkutatást végzünk, hiszen terepkutatást folytatunk, ahányszor csak társas helyzeteket figyelünk meg, és próbáljuk megérteni a történeteket.

Jelen kutatás korpuszának nagy részét kérdőíves felméréssel gyűjtöttük, melyet objektív nyelvi anyag, a résztvevő megfigyelés és bizonyos esetekben kvalitatív interjú egészített ki. Az így kapott eredmények egyrészt kiegészítették egymást, másrészt lehetőséget adtak az adatok ellenőrzésére (*cross checking*), illetve értelmezésére is.

Az általunk felhasznált nyelvhasználati kérdéssor 143 zárt és nyílt típusú kérdésből állt, s nagyban támaszkodott Göncz (1999) Vajdaságban használt nyelvhasználati kérdőívére. A kérdőív kitöltését az adatközlők válasza alapján magam végeztem el egy olyan olasz férfi segítségével, aki anyanyelvi szinten beszél a ligur dialektust.

Az objektív korpusz 200 rögzített telefonbeszélgetésből áll, amely egy dialektusban anyanyelvi szinten beszélő férfi közreműködésével készült. A beszélgetést kezdeményező véletlenszerűen tárcsázott genovai, illetve impériai telefonszámokat, majd mindvégig dialektusban beszélve, egy kitalált személyt keresett. Egy átlag beszélgetés egy, maximum két percig tartott. Köszönéssel és bemutatkozással kezdődött, majd kérte, hogy ezzel a kitalált személlyel beszélhessen. A válasz az esetek többségében arra vonatkozott, hogy a férfi téves számot hívott. A hipotézis szerint a dialektusban beszélők, dialektusban válaszolnak, míg a többiek olasz nyelven.

A résztvevő megfigyeléssel kapcsolatban Marshall, illetve Rossman (1995: 60) úgy véli, hogy a kutató különböző szerepekbe bújhat, amelyek között az egyik véglet a teljes résztvevő, a másik a tökéletes megfigyelő, de ezen a *kontinuum* mentén bármely szerep a kutató rendelkezésére áll (vö. Burgess 1984; Hammersley és Atkinson 1995).

Én a teljes résztvevő megfigyelést az alatt a 6 év alatt végeztem, amíg Olaszországban éltem (1993–1999).

A felmérést összesen 324 személy részvételével végeztük. A szubjektív minta kiválasztásánál, amely összesen 124 elemből állt, egy olyan kvóta minta létrehozására törekedtünk, amelynél a fő változók: a település, a nem, a kor, a foglalkozás és az iskolai végzettség voltak.

A vizsgálati alanyok megkérdezése nem véletlen mintavételi technikával történt, hanem a könnyen elérhető személyek bevonásával és „hólabda” módszerrel (Federer 1991:96) történő kiválasztással. A könnyen elérhető személyek bevonása mindkét városban legalább három helyszínen történt, különböző órákban.

Az objektív nyelvi anyag összesen 200 rövid telefonbeszélgetésből áll, amelyben 100 genovai és 100 impériai személy működött közre.

A genovai kérdőíves felmérésben 52 fő felnőtt vett részt, 24 nő és 28 férfi. Az adatközlők életkor szerinti megoszlása: 23% 21–41 év közötti, 56% 41–60 közötti, és 21% 61–80 év közötti. Az átlag életkor 51 év.

Az impériai kérdőíves felmérést 74 fővel végeztük, 38 férfi és 36 nő. Az adatközlők kor szerinti megoszlása a következő: 1.4% 20 év alatti, 27% 21–40 év közötti, 35% 41–60 év közötti, 23% 61–80 év közötti és 13.5% 81–100 év közötti. Az átlag életkor 54 év.

Az adatok statisztikai feldolgozása a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának SPSS 11.0 programjával készült. A változóink részben ordinálisak, részben nominálisak, így a felhasznált statisztikai eljárások a következők voltak: Khí-négyzet (χ^2) próba, Spearman korreláció, Mann-Whitney próba, valamint Kruskal-Wallis próba.

A nyelvi repertoár Berruto (2005) szerint azoknak a változatoknak az együttese (egy és/vagy több nyelvnek a változatai), amely abban az értelemben van jelen egy adott beszélőközösségben, hogy annak legalább egy alcsoportja használja (lásd még Grassi *et alii* 1998; Kiss 2002; Trudgill 1997; Wardhaugh 1995).

Az olasz nyelvközösségben az átlagos nyelvi repertoár alapvetően az olasz nyelv és a dialektusok változataiból áll. Más szóval az olasz állampolgárok többsége beszéli, vagy legalábbis érti az olasz nyelv néhány változatát, és sokan közülük értik vagy beszélnek egy dialektus egy vagy több változatát (Berruto 2003).

Az olasz verbális repertoárt tanulmányozó nyelvészek között egyetértés van abban, hogy a két ellentétes pólust a standard olasz és a dialektus képezik (Trumper, Maddalon 1990:162). A két pólus között elhelyezkedő változatokra vonatkozólag azonban már egyáltalán nem ilyen nagy a konszenzus.

Marcato (2002:87) véleménye szerint az olasz verbális repertoár egy *continuumot* alkot (vö. Telmon 1982; Sthel 1987, 1988; Holenstein 1980), amely az olasz nyelv és a dialektus változataiból áll. Ebben a szisztémában az olasz nyelv képviseli az emelkedett, a dialektus az alacsony változatot. Az előbbi nagy, az utóbbi kis presztízzsel bír. Az a kétnyelvű beszélő, aki egyaránt beszéli mind az olasz nyelvet, mind a dialektust, kommunikációs helyzetétől függően tesz különbséget a két nyelv között. Idegenekkel például olaszul beszél, a családban viszont dialektust használ. (Marcato 2002:87).

A dialektus meghatározása nem könnyű feladat. A köztudatban ez a kifejezést általában pejoratív értelemben szerepel; az iskolázatlan, tudatlan, paraszti származású ember sztereotípiájával párosul. Sajnos a szakirodalomban sem egyértelmű a dialektus meghatározása; szerzőnként más-más értelmezéssel, illetőleg definícióval találkozhatunk.

Roberto Bolognesi¹ egy, a Strasbourgi Parlament által kezdeményezett regionális nyelvekről szóló konferencián elmondta, hogy a nyelv és a dialektus megkülönböztetése nem a nyelvészeketől, hanem a politikusoktól származik, és arra szolgál Olaszországban, hogy kikerülje az alkotmány nyelvi kisebbségekről szóló cikkelyét. Bár fontos lépésnek tartja a 1999/482-es törvényben foglaltakat, megállapítja, hogy az önkényesen tesz különbséget nyelv és nyelv között. Megtagadva így számtalan dialektustól a nyelvi státuszt, amely lehetővé tenné számukra, hogy szert tegyenek azokra a jellemzőkre, amelyekkel a hivatalosan elismert nyelvek rendelkeznek, úgymint standard norma, grammatikák és szótárak. Érdekességnek számít, hogy „ha Olaszország könyvtárainak katalógusaiban kutatunk, nyelvpolitika (*politica linguistica*) tárgyszót nem találunk. Ilyen vagy hasonló címmel monografikus művet, tanulmánygyűjteményt vagy egyetemi jegyzetet olasz szerző tollából még nem jelentettek meg Itáliában. [...] Az egyetlen nyelvpolitikai témájú, európai kitekintésű mű fordítás: Batley, Candelier, Hermann, Brenecke, Szépe: *Politiche linguistiche per il mondo del XXI secolo. Rapporto per L'UNESCO*, Roma, Bulzoni, 1995” (Kollár 2006:25).

Az utóbbi évtizedekben az olasz nyelv és dialektus viszonyában sok minden megváltozott; De Mauro (1970) számításai szerint 1861-ben az olasz lakosság mindössze 2.5%-a használta az olasz nyelvet, míg a fennmaradó 97.5% kizárólag dialektusban beszélt. Az 1861-ben szinte csak nyelvjárásban beszélő olasz lakosság aránya egy-két emberöltő alatt kevesebb, mint felére csökkent.

	Csak olasz nyelvet beszélők	Csak dialektust beszélők
1861	2.5%	97.5%
1951	18.5%	63.5%
1982	29.4%	46.7%

Az olasz nyelvet és a dialektust beszélők aránya 1861 és 1982 között
Forrás: De Mauro 1970 ill. Coveri 1984

¹ (http://www.comitau.org/Mangaras/ainas/bolognesi_-_incerti.pdf)

Figyelembe véve azonban a tényt, hogy a nyelvjárásra vonatkozó országos statisztikák értelmezése gyakorlatilag lehetetlen, elfogadható az a megállapítás, hogy az 1982-re vonatkozó számok egyes megyék esetében, különösen Liguriában, túlzók lehetnek. Mindenesetre az világosan látszik az adatokból, hogy e rövid idő alatt a nyelvjárás kezdeti, szinte kizárólagos használata, a diglossia és a kétnyelvűség fázisain keresztül lassan az olasz nyelv kizárólagos használatához vezetett.

Szinte közhelynek számít az a megállapítás, mely szerint az életkor és a nyelvjárási nyelvhasználat között összefüggés van. Számos kutatás igazolja, hogy amikor a beszélő számára elérhető verbális repertoárban egyszerre vannak jelen régies és új nyelvi formák, a fiatalok, szemben az idősebbekkel, az innovatívabb nyelvi formákat preferálják még a formális nyelvi helyzetekben is (Grassi *et alii* 1998:186).

Amikor az életkor szerepéről beszélünk, akkor ezen elsősorban a társadalmi életkort értjük, és nem a biológiai kort. A nyelvhasználatot természetesen a biológiai életkor határozza meg, de ezenkívül számtalan más körülmény is befolyásolja, mint például társadalmi körülmények, elvárások, szokások (Kiss 2001:178). Mivel az életkor spektruma kezelhetetlenül sok változót adna, így szükségképpen felvetődik csoportba sorolásuk. A kutató általában kétféle lehetőség közül választhat: az egyik tetszőlegesen megállapított évenként sorolja csoportba a megkérdezetteket (Trudgill 1974; Labov 2006), míg a másik a hasonló jellegű élettapasztalatok alapján (Wolfram 1969; Horvath 1985), mint például a gyermekkor, tinédzserkor, fiatal felnőttkor stb.

Számos kutatás igazolja, hogy az anyák nyelvhasználata, különösen az aktív gyermeknevelési időszakban, a köznyelv irányába tolódik el. Ennek oka, hogy a szülők a gyermekük későbbi boldogulásának érdekében a köznyelvi változatot preferálják, szemben az alacsony presztízsű, nyelvjárásias változattal. Iskoláskorban meghatározó szerepe az iskolai oktatásnak van, amely azonban egyedül a köznyelvet közvetíti és fogadja el üdvöztőnek, így ennek közvetlen következménye a nyelvjárási nyelvhasználat térvesztése (Kiss 2002:92.). Az ifjúsági nyelvváltozat jellemző vonása, hogy olyan különböző változatok elemei keverednek benne, mint a sport, a reklám, a kábítószer, a számítástechnika, a zsargonok, a dialektusok stb. Ezeknek a változatoknak a használata egyrészt a csoporthoz tartozást hivatott kifejezni, másrészt a társadalom többi tagjával szembeni kirekesztést (Grassi *et alii* 98:186).

Felnőttkorban a nyelvhasználatot döntően a foglalkozás és a házasságkötés határozza meg. Minél magasabb presztízzsel rendelkezik egy adott foglalkozás, annál inkább feltételezi a köznyelvi és a szaknyelvi változat használatát (Kiss 2002:93).

Egy Toscanában végzett kutatás jól szemlélteti a nyelvhasználat és a kor közötti összefüggést (Antelmi 1989:56). Bár a nyelvjárásias nyelvhasználat korcsoportonként változó, ennek aránya azonban nem csak országonként, hanem megyénként, és akár tartományonként is nagyon változó képet mutat(hat). Ezt igazolja a Poster Intézet egy 2002-es felmérése is (Gazzettino 2002. szeptember 16), amely szerint a velencei és a friuli lakosok között akár 6-7%-nyi különbség is mérhető a dialektushasználatban, és ez az eltérés már az 1998-as vizsgálatban is megmutatkozott. Hasonlóan nagy az eltérés a nápolyi és a campaniai lakosok dialektushasználatában is (Bianchi, Maturi 2006:9-10).

A szociolingvisztikában az életkor után általában a nemet szoktuk említeni, mint legfontosabb változót. A magyar nem kifejezésnek az angolban kétféle értelmezése létezik *sex* és *gender*. *Gender is not something we are born with, and not something we have, but something we do* (West, Zimmerman 1987) – *something we perform* (Butler 1990:178) (vö. Coltrane, Adams 1997:219).

„Elsősorban a női nyelvhasználatot kutatták – a *gender studies* keretében –, azzal a hallgatóságos feltételezéssel, hogy a férfi nyelvhasználat a norma, az „emberi nyelvhasználat”, ehhez viszonyítva lehet és érdemes a női változatot, mint eltérést megragadni” (Huszár 2006:15).

A nyugati kultúrákban, ahol a férfi és női társadalmi normák között átfedés van, hasonlóságot találunk abban is, ahogyan kifejezik magukat. Nem arról van szó tehát, hogy a férfiak és a nők eltérő formákat használnának, hanem arról, hogy azokat különböző mértékben használják (Holmes 2001:153).

Általában elmondhatjuk, hogy a nemi identitás legnyilvánvalóbb kifejezői a fonetikai különbségek (Crystal 2003:31). Bár azzal is tisztában kell lennünk, hogy a női és a férfihang, és a verbális készségek terjedelmének különbsége részben társadalmi tényezők következménye

(Wardhaugh 1995:283). „Statistikai átlagot tekintve a férfiak zöngéjének az alaprezgése 80 és 140 Hz között alakul, a nőké 160 és 260 Hz között van” (Kassai 1998:69).

A nemek és a dialektus viszonya sem kevésbé komplex, mint az, amit általában a nyelvhasználat kapcsán láttunk. Coates (2004:36) állítja, hogy az adatközlőkkel szembeni attitűd nagymértékben előítéleteken alapul, és erősen szubjektív. Így nem meglepő szerinte, hogy azok a kutatások, amelyek azt próbálták feltárni, hogy a nők szemben a férfiakkal jobban megtartják-e a nyelvi régiességeket, vagy inkább innovatívak, ellentmondásos eredményeket hoztak.

Grassi (*et alii* 1998:92) szerint az olasz dialektusban csak elszórtan figyelhető meg nemek közötti nyelvi elkülönülés. A legfigyelemreméltóbbat Tropea (1963) jegyezte le Caroniában és Mistrettában, ahol a hangsúlykövető *-ll-* t a nők szisztematikusan *tr*-nek ejtik, míg a férfiak *d*:-nek. A dialektussal kapcsolatos kutatások jó része annak a kiderítésére irányul, hogy vajon a nők, vagy a férfiak nyelve a hagyományörzőbb. A kapott eredmények sokfélék, gyakran egymásnak ellentmondóak. Terracini (1910:22) az Ueglióban végzett kutatása eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy a nők hajlamosabbak arra, hogy elfogadják, és tovább adják a nyelvi újdonságokat. Ellenben Mioni és Trumper (1977) úgy találták, hogy a nők inkább használják az archaikus kiejtést a venetói dialektusban, mint a férfiak. Grassi (*et alii* 1998:193) azzal magyarázza ezt az ellentmondást, hogy a nők nyelvi viselkedése olyan változóktól függ, mint a közösségekben betöltött társadalmi szerep, a társadalmi mobilitás, az oktatáshoz való hozzáférés, a közösségek közötti kapcsolati hálóban betöltött szerep, az exogámia foka, valamint a vizsgált társadalmi réteg stb. (Dettori 1979).

Az iskolai végzettség és a foglalkozás meghatározóan befolyásolják az egyén társadalomban betöltött helyét. Amerikai kutatók ezt általában úgy fogalmazzák meg, hogy a társadalmi szerkezeten belül státusok vannak, és a státusok betöltői meghatározott szerepek szerint viselkednek (Andorka 2000:156). Nem kérdés, hogy e szerepeknek megfelelő viselkedés magában foglalja a megfelelő nyelvhasználatot is. A dialektussal kapcsolatos sztereotípiák is általában a tanulatlan, alacsony presztízsű szakmával rendelkező embereket sorolják azok közé, akiknél a nyelvjárási nyelvhasználat a természetes.

Az ISTAT 1995-ös országos adatai szerint Olaszországban rohamosan csökken a dialektushasználat. Bár e helyzetkép Sobrero (2003:69) szerint részben megfelel a valóságnak, mégsem tekinthetünk el attól a tényről, hogy a megkérdezettek 6.4%-a csak és kizárólag nyelvjárásban beszél. Ez országos szinten nem kevesebb, mint 3.5 millió olyan embert jelent, aki, jöllehet ismeri a köznyelvet, mindig dialektusban beszél. Arról nem is szólva, hogy a megkérdezett 21.000 család 23.6%-a leginkább nyelvjárásban beszél, és 28.3% felváltva használja a dialektust és az olasz nyelvet (Sobrero 2003:69).

2002-es *Sondaggio Poster* felmérés adatai sem cáfolják ezt az igen magasnak mondható dialektushasználati arányt Olaszország északkeleti részében (Marcato 2005:166).

Hasonló felmérést végeztek Szicíliában is 1262 helyi lakos bevonásával (Lo Piparo 1990). A legmagasabb eredményt azok érték el, akik semmilyen iskolai végzettséggel nem rendelkeznek, ők majdnem minden helyzetben, és majdnem mindig dialektusban beszélnek. A számok egyértelműen bizonyítják, hogy minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál kevésbé használja a dialektust.

A nyelvi sztereotípiák a nyelvjárásias nyelvhasználatot elsősorban a vidéken, kis falvakban élő emberek jellemzőinek tartják. Az ISTAT² 2006-os országos felmérése szerint egyre nő az olasz nyelv használata, és egyre csökken a kizárólag dialektusban beszélők száma. A felmérés részletesebb adatai azt bizonyítják, hogy egyre csökken a különbség az olasz nyelvhasználat mértékében a megyék között. A standard nyelvhasználat Közép- és Észak-nyugat Olaszországban a legelterjedtebb. A legtöbbet Toscanában, Liguriában és Lazióban beszélnek olasz nyelven, a legkevésbé Calabriában, Venetóban, és Campaniában. Az azonos megyéhez tartozó tartományszékhelyek, és az ezeknél kisebb települések közötti nyelvhasználati eltéréseket az előzőekben már említett, Lo Piparo (1990) szicíliai kutatás eredményei bizonyítják. Összehasonlítva a tartományszékhelyek és kisebb települések dialektushasználati arányát megfigyelhetjük, hogy jóval magasabb értékeket kaptak a kisebb településeken, mint a tartományszékhelyen. Az egyik legjelentősebb eltérés, hogy a tartományszékhelyen élőknel, egyik csoporthoz tartozó szülő sem beszél rendszeresen dialektusban a

² http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20070420_00/testointegrale.pdf

gyerekeivel, míg a tartományszékhelynél kisebb helyen élők megteszik ezt, még a középiskolát végzettek is, hasonlóan az általános iskolai végzettséggel rendelkező társaikhoz. Különbség még, hogy az érettségizettek nyelvjárásban beszélnek a testvéreikkel is, de a legnagyobb eltéréssel mégis az értelmiségieknél találkozunk, akik a házastársukkal is rendszeresen beszélnek dialektusban, nem szólva a testvéréről, szülőkről és nagyszülőkről.

Dialektus elsajátítás szintje

A tanulmány egyik legfontosabb célja az volt, hogy feltárja azokat az okokat, amelyek a leginkább befolyásolják azt, hogy az egyes emberek milyen szinten sajátítják el a nyelvjárást. A hipotézis szerint a dialektuselsajátítás egy olyan folyamat, amelynek kimenetét a gyermek környezetének mind szociális, mind kulturális helyzete közvetlen befolyásolhatja, és nem feltétlenül zárul le a gyermekkorban.

A nyelvhasználati kérdőív során ezért feltétlenül fontosnak tartottuk, hogy a kért személyes adatok ne csak az adatközlőre, hanem a szüleire is vonatkozzanak. Az így kapott adatok alapján a következő tapasztalatokat vonhattuk le a nyelvvelsajátítást befolyásoló tényezőkkel kapcsolatban: nyolc olyan független változó van, amely mindkét városban összefüggésben áll a tájnyelv elsajátítás mértékével, melyek az adatközlő, illetve a szülők kora, végzettsége, valamint a szülők lakhelyváltozása. Ezekon kívül Genovában erősen befolyásolja a dialektusismeret szintet az adatközlő neme és – valamivel kevésbé – a foglalkozása. Impériában erre a két változóra nem volt kimutatható összefüggés, ellenben korreláció van az adatközlő születési helye, valamint az édesapa foglalkozása és a nyelvjárás elsajátításának szintje között.

Ez alapján leszögezhetnénk, hogy bizonyítottan látszik az a hipotézis, mely szerint a dialektuselsajátítás elsősorban a gyermek szociális és kulturális háttérétől függ a két vizsgált város adatközlőinek körében. A megállapítást árnyalja azonban az a tény, hogy a különböző helyszíneken jelentősen eltérő mértékű az összefüggés a függő és a független változók között. Impériában azok az adatközlők beszélnek legjobban dialektusban, akik a legidősebbek közé tartoznak, alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, falun születtek, valamint az édesapa végzettsége nem haladta meg az általános iskolai szintet, és alacsony presztízsű volt a foglalkozása is. A genovai megkérdezettek között azonban elsősorban a vizsgálati személyek neme a döntő abban, hogy milyen szintű tájnyelvismerettel rendelkezik az adatközlő. Ehhez járul az édesanya iskolai végzettségének és az apa korának a szerepe. A genovai megkérdezettek között tehát a férfiak beszélnek legjobban, különösen azok, akiknek az édesanyja alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik (vagy rendelkezett), és az édesapja a legidősebbek közé tartozik.

Izgalmas megfigyelni, hogyan változik az egyes változók fontossága a két városban. Ami a legérdekesebb, hogy míg például Genovában az adatközlő neme az, ami leginkább összefüggésben van a dialektusismeret szintjével, addig ez Impériában egyáltalán nincs korrelációban a tájnyelvismerettel.

Megállapítható, hogy azok a változók, amelyek Genovában leginkább korrelációban vannak a függő változóval, Impériában vagy egyáltalán nincsenek összefüggésben, vagy kevésbé befolyásolják a függő változót. Fordítva viszont más a helyzet, azok a független változók, amelyek Impériában erősen befolyásolják a függő változót, Genovában is közepes, illetve hasonló erősséggel vannak összefüggésben a függő változóval.

A dialektus elsajátításának forrásai

Az eredmények arra engednek következtetni, hogy Genovában jóval több tényező van hatással a dialektuselsajátítás forrásaira, mint Impériában abban az esetben, amikor a független változók az adatközlő személyére vonatkoznak. Mindkét városban összefüggés van az adatközlő kora és aközött, hogy kitől tanulta meg a vizsgálati személy a dialektust. Genovában mind az adatközlő életkora, mind a neme korrelációban van azzal, hogy kitől tanulta meg a nyelvjárást. A férfiak nagy része nyilatkozta azt, hogy a szüleitől és a nagyszüleitől sajátította el a dialektust, míg a nőknek csak töredéke. A barátoktól is sokan tanulták a dialektust, azonban ezek a személyek leginkább az idősebb korosztályba tartoznak.

Impériában annyi látható, hogy a legidősebb vizsgálati személyek nagyobb arányban mondták azt, hogy a szüleiktől, illetve az iskolában tanulták a dialektust, mint a fiatalok.

Mindkét városra jellemző, hogy az édesanya életkora, iskolai végzettsége és lakhelyváltozása összefüggésben van azzal, hogy gyermeke kitől tanulta a tájnyelvet. Genovai vizsgálati személyek

jellemzője, hogy minél idősebb és minél alacsonyabb az iskolai végzettséggel rendelkezik (rendelkezett) az édesanyjuk, annál valószínűbb, hogy megjelölték a barátokat mint a dialektuselsajátítás fontos forrását. Emellett az is elmondható, hogy azoknak az utódoknak, akiknek az édesanyja elköltözött az eredeti születési helyéről, csak töredéke nyilatkozott úgy, hogy a szüleitől tanulta a dialektust, szemben azokkal, akiknek az édesanyja nem változtatta meg a lakhelyét. Az impériai résztvevőkkel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy egyenes arányosság áll fenn az édesanyjuk életkora és aközött, hogy a szüleiktől, barátaiktól vagy a munkahelyükön tanulták-e a dialektust. Az édesanya alacsony iskolai végzettsége arra van hatással, hogy gyermeke a szüleitől, illetve az iskolában tanulta-e a nyelvjárást. Hasonlóképpen jellemző, hogy minél alacsonyabb presztízsű foglalkozással rendelkezik (rendelkezett) az anya, annál valószínűbb, hogy gyermeke a barátaiktól és a szüleitől tanulta a dialektust. Az anya lakhelyváltozása igen negatív hatással van a dialektuselsajátítás szintjére; ebben az esetben a gyermekek nagy része azt állította, hogy nem a szüleitől tanulta a nyelvjárást.

A genovai édesapa attribútumai hasonló módon vannak összefüggésben a függő változóval, mint ahogyan azt az édesanya esetében tapasztaltuk. Az életkora, az iskolai végzettsége, a foglalkozása mind azt befolyásolja, hogy az adatközlő a barátaiktól tanulta-e a dialektust. Ezen kívül az apa lakhelyváltozása is negatívan hat arra, hogy gyermeke a szüleitől, illetve a nagyszüleitől sajátítja-e el a dialektust.

Az impériai édesapák és édesanyák között hasonlóság van abban, hogy életkoruk egyaránt befolyásolja, hogy gyermekük tőlük, barátaiktól vagy a munkahelyén tanulta-e a nyelvjárást. Mindkettőjük iskolai végzettsége összefüggésben van a függő változóval, de az apa alacsony iskolai végzettsége elősegíti azt, hogy gyermeke a szomszédoktól is tanulja a dialektust.

A dialektuselsajátítás hatékonysága és forrása

Az a tapasztalat, hogy mindkét városban jól elkülöníthetők azok a források, amelyek leginkább lehetővé teszik a magas szintű dialektuselsajátítást. Ezek a szülők, a barátok és a szomszédok, de amint azt már megfigyelhettük, Genovában ezekben az összefüggésekben is magasabb a mért korrelációk mértéke, mint Impériában.

Az összegyűjtött adatok alapján úgy tűnt, hogy azok beszélnek a legjobban dialektusban, akik a barátokat vagy a szomszédokat jelölték meg mint a dialektuselsajátítás forrását, és csak ezután következnek azok, akik a szüleiktől sajátították el. Alaposan megvizsgálva az adatokat fény derült arra, hogy az imént elmondottak csak részben igazak, és a helyes értelmezés szerint ezek a hatások összeadódnak. Tehát minél több személlyel használja valaki a dialektust, annál jobban elsajátítja. Ezt az elméletet árnyalja azonban az a tény, amely szerint léteznek bizonyos meghatározó források, amelyek döntően befolyásolják a tájnyelvtanulás minőségét. Eszerint nem feltétlenül azok a leghatékonyabbak a dialektus elsajátításban, akik a legtöbb forrásból tanulták azt, hanem azok, akik a legmeghatározóbb forrásokhoz is hozzáfértek. Genovában ezek fontossági sorrendben a barátok és a szülők, míg Impériában a barátok, a szomszédok és a szülők.

Kognitív folyamatok, illetve emocionális reakciók összefüggései

A két vizsgált helyszínen hasonló eredményt kaptunk arra vonatkozólag, hogy van-e összefüggés az adatközlő iskolai végzettsége, a számolás, a gondolkodás, a mérgelődés, illetve az állatokkal való beszélgetés közben használt nyelv között. Mindkét városban jellemzően az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők használják nagyobb arányban a dialektust a vizsgált helyzetekben. Ebben a kontextusban is úgy találtuk, hogy a korrelációk mértéke erősebb Genovában, mint Impériában.

Genovában, ahogyan az előzetes adatok alapján várható volt, eltérés mutatható ki a férfiak és a nők között abban, hogy milyen nyelven beszélnek általában a vizsgált helyzetekben. Ennek ellenére erős korreláció a két változó között csak a számolás esetén mutatható ki. Ami azért figyelemreméltó, mert Genovában a férfiak jóval több helyzetben és nagyobb mértékben használják a nyelvjárást, mint a nők.

Impériában nincs kimutatható különbség a férfiak és nők között, ennek ellenére ezen a helyszínen is a férfiak azok, akik többet használják a dialektust.

A lakóhely szerinti összteljesítmények összehasonlításában megállapítható, hogy nincs tényleges különbség a két csoport között, mert a két legfontosabb változó vizsgálatánál: a dialektusban való számolásban a genovaiak, míg a gondolkodásban az impériai adatközlők értek el nagyobb arányokat.

Kommunikációs szokások összefüggései

Az elmúlt évtizedek során jelentősen megváltoztak a családban, valamint az ismerősök között használt nyelvvel kapcsolatos szokások. Különösen igaz ez az impériai adatközlőkre, akiknél hat esetben van kimutatható erős korreláció, míg Genovában csak két esetben. Genovában a házastárssal, illetve a nagyszülőkkel való társalgás aránya változott szignifikánsan a különböző generációk között, míg Impériában a hitvessel, a szülőkkel, a nagyszülőkkel, a gyerekekkel, a barátokkal és a szomszédokkal. Érdekes megfigyelés, hogy a legfiatalabb impériaiak közül senki sem vallotta azt, hogy dialektusban beszélne a házastársával, míg Genovában az adatközlő személyek egyötöde.

Az eredmények arra engednek következtetni, hogy nagy változások jelenleg Impériában vannak folyamatban, olyanok, amelyek Genovában talán már lezajlottak a múltban. Ez az elmélet és az adatok azt a merész következtetést tételezik fel, hogy Genova már túljutott a holtpontra, és jelenleg lassan növekvő tendenciában van a dialektus. Ezt támasztja alá az is, hogy míg a genovai fiatal párok 20%-a használja maga között a nyelvjárást, addig Impériában senki sem. Ennek tudható be az is, hogy a két város lakói között szinte lehetetlen eltérést kimutatni a nyelvtudásra, vagy a nyelvhasználat arányára vonatkozólag.

Az iskolai végzettség és a nyelvhasználati szokások összefüggésére vonatkozólag elmondhatjuk, hogy minden kommunikációs helyzetben és mindkét városban az alapfokú végzettségűek beszélnek a legmagasabb arányban dialektusban, és a felsőfokú végzettségűek a legkevésbé.

Ebben az összefüggésben is az impériai adatközlők voltak azok, akiknél jelentős számú korrelációpárt találtunk, mégpedig a házastárs, a szülők, a nagyszülők, a gyerekek, a barátok és a szomszédok esetében is. Genovában csak a nagyszülőkkel kapcsolatban van kimutatható korreláció a velük használt nyelv és a vizsgálati személyek iskolai végzettsége között.

Formális nyelvhasználati szinterek

Genovában az adatközlők egynegyede használja a dialektust a munkahelyén, Impériában az egyharmada.

Csak Genovában találtunk korrelációt a nem és a munkahelyen használt nyelv között, ahol viszont ötször annyi férfi beszél dialektusban, mint amennyi nő. Általános tendenciaként elmondható, hogy mindkét városban a legalacsonyabb végzettségű idős férfiak beszélnek (beszéltek) a legtöbbet dialektusban a munkahelyen.

A vizsgálatban résztvevők töredéke használja a nyelvjárást templomban, és kevesebb mint egytizede imádkozik dialektusban.

Hasonlóan alacsony azoknak az aránya, akik azt nyilatkozták, hogy tájnyelven beszélnek a bankban, az orvosnál vagy a postán.

Nyelvi attitűd

Arra a kérdésre válaszolva, hogy *Ön szerint melyik a legszebb nyelv?*, mindkét városban a helyi olasz változatot választották a legnagyobb arányban. Ahogyan feltételeztük, Impériában többen gondolják, hogy a dialektus a legszebb nyelv, mint Genovában.

Sem Genovában, sem Impériában nincs szignifikáns korreláció a nem, a kor, a foglalkozás, a szülők kora, valamint foglalkozása és a legszebbnek választott nyelv között.

Impériában a legalacsonyabb végzettségűek a dialektust preferálják, míg a magasabb végzettségűek a helyi olasz változatot.

A két városban hasonló arányban vannak azok, akik nagyon jó tájnyelvismerettel rendelkeznek, és úgy gondolják, hogy a dialektus a legszebb nyelv.

Azt is megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés aközött, hogy kitől tanulta valaki a nyelvjárást, és hogy melyik nyelvet tartja a legszebbnek. A genovaiak közül azok tartják a legszebbnek a dialektust,

akik a szüleiktől sajátították el, az impériaiak közül viszont azok, akik a barátaiktól. Ilyen összefüggéseket kerestünk a beszélőpartnerrel kapcsolatban is, és azt találtuk, hogy a szülőket és a szomszédokat mindkét város lakói megjelölték, míg a hitvest csak Genovában, a barátokat viszont csak Impériában.

Objektív nyelvi anyag

Az objektív nyelvi anyag, összesen 200 rögzített telefonbeszélgetésből áll amelyben, egy dialektusban anyanyelvi szinten beszélő férfi, illetve 100 genovai és 100 impériai személy vett részt

Bár a vizsgálat alatt egyszer sem fordult elő, hogy kétségek merültek volna fel annak megállapításában, hogy a vizsgálati alany mely nyelven beszél, ennek ellenére kiválasztottunk az impériai dialektus négy olyan jellemzőjét, amelyek közül kettő együttes megjelenése alapján minden kétséget kizárólag sorolhattuk a használt változatot a nyelvjárás csoportba. Az így csoportosított beszélgetések alapján megállapíthatjuk, hogy az objektív nyelvi adat alapján nincs különbség a genovai és az impériai adatközlők között a dialektushasználat arányára vonatkozólag, és noha mindkét városban a férfiak válaszoltak nagyobb arányban dialektusban, statisztikai összefüggés csak Impériában volt kimutatható. Ennek az objektív nyelvi adatra támaszkodó kutatásnak az az erőssége - szemben a szubjektív vizsgálattal - hogy olyankor gyűjtött nyelvi anyagot, amikor a kutatásban résztvevők ennek egyáltalán nem voltak tudatában, következésképpen úgy viselkedtek, ahogyan általában szoktak hasonló esetben. Negatívuma azonban éppen ebből a tényből származik, hiszen csak a felhívott személy nemét, illetve azt tudjuk teljes bizonyossággal, hogy melyik városban válaszolt a telefonhívásra. Ötvözve azonban a szubjektív és az objektív kutatási módszereket, biztosabb alapot kaphatunk következtetések levonására.

- Andorka, R.
2000. *Bevezetés a szociológiába*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Antelmi, D.
1989. Caratteristiche fonetiche e morfosintattiche nella varietà iorentina di italiano. *Rivista italiana di Dialettologia*. 13:47-73.
- Ardrizzo, G., Gambarara, D.
2003. (a c. di) *La comunicazione giovane*. Calabria, Rubbettino.
- Arens, A.
1987. *Text-Etymologie. Untersuchungen zu Textkörper und Texinhalt. Festschrift für Heinrich Lausberg zum 75. Geburtstag*, Wiesbaden, Steiner.
- Babbie, E.
2001. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi Kiadó.
- Batley, E., Candelier, M., Hermann, Brenecke, G., Szépe Gy.
1995. *Politiche linguistiche per il mondo del XXI secolo. Rapporto per L'UNESCO*, Roma, Bulzoni.
- Berruto, G.
2003. *Fondamenti di sociolinguistica*. Roma-Bari, Editore Laterza.
2005. *Prima lezione di sociolinguistica*. Roma-Bari, Editore Laterza.
- Bianchi, P., Maturi, P.
2006. Dialetto e italiano negli usi linguistici dei parlanti di Napoli e della Campania. In: De Blasi, Marcato 2006:1-21.
- Bouvier, J. C.
1984. (a c. di) Sociolinguistique des langues romanes, Actes du XVIIème Congrès International de Linguistique et Philologie romanes (Aixen-Provence 28 agosto-3 settembre 1983). vol. V, Laffitte, Marseille - Aixen -Provece.
- Brettschneider, G., Lehmann, C.
1980. (ed.) Wege zur Universalienforschung. Sprachwissenschaftliche Beiträge zum 60. Geburtstag von Hansjakob Seiler. Tübingen, Niemeyer.
- Burgess, R. G.
1984. *The Research Process in Educational Settings: Ten Case Studies*. London, Taylor & Francis.
- Butler, P. J.
1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London, Taylor & Francis.
- Coates, J.
2004. *Women, Men, and Language*. Edinburgh, Person Education Limited.
- Coltrane, S., Adams, M.
1997. Work, family imagery and gender stereotypes: Television and the reproduction of difference. *Journal of vocational Behavior*. 50:323-347.
- Cortelazzo, M., Mioni, A. M.
1990. *L'Italiano regionale. Atti del XVIII Congresso Internazionale di Studi. Padova-Vicenza, 14-16 settembre 1984*. Roma. Bulzoni.
- Coveri, L.
1984. *Lingua nazionale, dialetti e lingue minoritarie in Italia alla luce dei dati quantitativi*. In: Bouvier 1984:74-90.
- Crystal, D.
2003. *A nyelv enciklopédiája*. Budapest, Osiris.
- De Blasi, N., Marcato, C.
2006. (a c. di) *Lo spazio del dialetto in città*. Napoli, Liguori Editore Srl.
- De Mauro, T.
1970. *Storia linguistica dell'Italia unita*. Bari, Laterza.

- Dettori, A.
1979. *Industrializzazione e situazione linguistica. Inchiesta sociolinguistica in un'industria di Macomer (Nuoro)*. In: Leoni 1979:171–206.
- Federer, W., T.
1991. *Statistics and Society: Data Collection and Interpretation*. New York, CRC Press.
- Gazzettino 2002. szeptember 16
- Göncz, L.
1999. *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Grassi, C., Sobrero, A. A., Telmon, T.
1998. *Fondamenti di dialettologia italiana*. Roma-Bari, Editore Laterza.
- Hammersley, M., Atkinson, P.
1995. *Ethnography: Principles in Practice*. London, Routledge.
- Holenstein, E.
1980. *Sprachliche Kontinua sind anisotrop und skaliert*. In: Brettschneider 1980:504–508.
- Holmes, J.
2001. *An Introduction to Sociolinguistics*. London, Pearson Education.
- Horvath, B.
1985. *Variation in Australian English: The sociolects of Sydney*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Hölker, K.
2005. (a c. di) *Aspetti dell'italiano parlato*. Berlin-Hamburg Münster, LIT Verlag.
- Huszár, Á.
2006. *Hogyan (nem) érdemes kutatni a női és a férfi kommunikáció közötti különbségeket?* In: Kegyesné Szekeres S., Simigné Fenyő S. 2006:15-38.
- Kassai, I.
1998. *Fonetika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kegyesné Szekeres S., Simigné Fenyő S.
2006. (szerk.) *Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás*. Miskolc, Miskolci Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke.
- Kiss, J.
2001. (szerk.) *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó.
2002. *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kollár A.
2006. *Sauris/Zahre. Nyelvpolitika és nyelvi jogok Olaszországban egy többnyelvű közösség tükrében*. Szeged, JATEPress.
- Labov, W.
2006. *The Social Stratification of English in New York City*.
- Leoni, A., F.
1979. (a c. di) *I dialetti e le lingue delle minoranze di fronte all'italiano*. Roma, Bulzoni.
- Lo Piparo, F.
1990. (szerk.) *La Sicilia linguistica oggi*. Palermo, Centro di Studi Filologici e Linguistici Siciliani.
- Marcato, C.
2002. *Dialecto, dialetti e italiano*. Bologna, Mulino.
2005. *Modello istituzionale e complessità storica*. In: Hölker 2005: 151-183
- Marshall, C., Rossman, G. B.
1995. *Designing Qualitative Research*. Thousand Oaks, Calif. : Sage Publications.
- Mioni, A. M., Trumper, J.
1977. *Per un'analisi del „continuum” linguistico veneto*. In: Simone-Ruggiero 1977:329–372.
- Simone, R., Ruggiero, G.
1977. (a c. di) *Aspetti sociolinguistici dell'Italia contemporanea*. Roma, Bulzoni.
- Sobrero, A. A.
2003. *Note sul 'parlar giovane' in Salento*. In: Ardrizzo, Gambarara 2003:67-87.

- Sthel, T.
1987. *Sostrato, variazione linguistica e diacronia*. In: Arens, 1987:410–420.
- Telmon, T.
1982. Quali lingue per quali culture nelle zone alpine? A_A.V_V. *Cultura italiana e francese a confronto nelle zone alpine. Paul Valery, teoria, e ricerca poetica. Atti dell’VIII. Convegno della Società Universitaria per gli studi di lingua e letteratura francese (Aosta 27–30 settembre 1979)*, Schena, Fasano 1982:61–69.
- Terracini, B. A.
1910-1922. Il parlare d’Usseglio. *Archivio Glottologico Italiano*. 17:198-360
- Tropea, G.
1963. Pronunzia maschile e pronunzia femminile in alcune parlate del messinese occidentale. *Italia Dialettale*, 26:1-29.
- Trudgill, P.
1974. *The Social Differentiation of English in Norwich*. Cambridge, Cambridge University Press.
1997. *Bevezetés a nyelv és a társadalom tanulmányozásába*. Ford., Sándor Klára Szeged, JGYTF Kiadó.
- Trumper, J., Maddalon, M.
1990. *Il problema delle varietà: l’italiano parlato nel Veneto*. In: Cortelazzo, M. A., Mioni, A. M. 1990:159–191.
- Wardhaugh, R.
1995. *Szociolingvisztika*. Ford., Pap Mária. Budapest, Osiris-Századvég.
- West, C., Zimmerman, D. H.
1987. Doing gender. *Gender and Society*, 1: 125 – 151.
- Wolfram, W.
1969. *A Sociolinguistic Description of Detroit Negro Speech*. Washington, D.C. Center for Applied Linguistics.

Internetes hivatkozások

- http://www.comitau.org/Mangaras/ainas/ bolognesi_-_incerti.pdf
http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20070420_00/testointegrale. pdf

Könyv

Farkas Mária, Lanteri Edina, *A sokszínű olasz nyelv*. SZEK JGYF Kiadó, Szeged, 2007. p. 241.

Recenziók:

B. Fejes Katalin

2008. *Módszertani Közlemények*. 48:193-194.

Józsa Judit

2008. *Modern Nyelvoktatás*. 4:126-128.

Könyvszerkesztés

Mária Farkas, Edina Lanteri (szerk.) *Studi di linguistica applicata*. JATEPress, Szeged, 2006. pp.: 324.

Tanulmányok

La commutazione di codice e l'enunciazione mistilingue ovvero le abitudini linguistiche di una famiglia bilingue. In: Andrea Kollár (szerk.) *Miscellanea di Studi in onore di Nándor Benedek*. JATEPress, Szeged, 2007. pp.: 69-99.

Genova ha pareggiato nella conoscenza del dialetto con Imperia. *Vastera, Scartari de Gente Brigasche*, 2008/44, pp.: 29-30.

A kódkeverés és kódváltás különböző funkcióinak vizsgálata két kétnyelvű család életében. In: Sárdi Csilla (szerk.) *Kommunikáció az információs technológia korszakában. XVII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus előadásai*. Kodolányi János Főiskola, Pécs-Székesfehérvár, 2008. pp.: 519-524.

Il dialetto ligure nello specchio di una ricerca sociolinguistica. *Bollettino d'Italianistica*, Roma, Carocci Editore, 2008. (megjelenés alatt)

Dati oggettivi e soggettivi ovvero la conoscenza del dialetto ligure. *Nuova Corvina*, (megjelenés alatt)

A ligur dialektus nyelvpolitikai vonatkozásai. In: Mátyás Dénes, (szerk.) *Fiatalkutatók és Olaszország*. SZEK JGYF Kiadó, (megjelenés alatt)

Nemek szerinti különbségek a ligur dialektus használatában. In: Gecső Tamás, Sárdi Csilla (szerk.) *Jel és Jelentés. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához*. TINTA Könyvkiadó, 2008. (megjelenés alatt)

Konferencia előadások

Terepkutatás az alkalmazott nyelvészetben. Tudomány Napja Konferencia, Olasz Kulturális Központ, Szeged, 2006 április 21.

La commutazione di codice nella vita di due famiglie bilingui. Convegno Scientifico di Civiltà e Cultura Italiana, Nyugat-magyarországi Egyetem, Romanisztika Tanszék, Szombathely, 2006. október 24-25.

Kódkeverés/ kódváltás különböző funkcióinak vizsgálata két kétnyelvű család életében. XVI. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, Siófok, 2007. április 19-21.

Nemek szerinti különbségek a ligur dialektus használatában. Jel és jelentés konferencia, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Kodolányi János Főiskola,. 2007. október 29-30.

Pensieri sui risultati di una ricerca sociolinguistica in Italia e in Ungheria. Università di Roma „La Sapienza” Cattedra di Ungherese. 2008. január 28.

Realtà e stereotipie ovvero dati oggettivi e soggettivi nella ricerca dialettale in Italia e in Ungheria. Università di Roma „La Sapienza” Cattedra di Ungherese. 2008 január 30.

Dati oggettivi e soggettivi ovvero la conoscenza del dialetto ligure. Giovani ricercatori e l'Italia, Szegedi Tudományegyetem, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék. 2008. május 5-6.

Könyvfejezet

La realtà linguistica della minoranza serba ad Újszentiván. In: Mária Farkas, Edina Lanteri (szerk.) *Studi di linguistica applicata.* JATEPress, Szeged, 2006. pp.: 210-229.

Tanulmányok

Correlazioni tra socializzazione e le difficoltà nell'apprendimento della lingua italiana. In: Andrea Kollár (szerk.) *Miscellanea di studi in onore di Mária Farkas.* JATEPress, Szeged, 2006. pp.:111-131.

Az újszentiváni szerb kisebbség nyelvi helyzetéről. In: Heltai Pál (szerk.) *Nyelvi Modernizáció. Szaknyelv, fordítás, terminológia.* MANYE,-Szent István Egyetem, Pécs-Gödöllő, 2007. pp.: 529-533.

Recenziók

Pelles Tamás: A magyar-olasz két tanítási nyelvű oktatás. Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, Pécs. 2006. pp. 245. *Modern nyelvoktatás,* 2007. XIII. 2-3. pp.:126-129.

Mária Farkas: Aspetti teorico pratici della contrastività linguistica italo -ungherese. Szeged, SZEK JGYF Kiadó, 2006. *Bollettino d'Italianistica,* Roma, Carocci Editore, 2008. (megjelenés alatt)

Konferencia előadások

Nyelvmegőrzés és nyelvcseré egy magyarországi kisebbség életében. Kerekasztal beszélgetés Nándor Benedek professzor úr 80. születésnapján. Szegedi Tudományegyetem Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék, Szeged, 2006 március 29.

Az újszentiváni szerb kisebbség nyelvi helyzetéről. XVI. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, Gödöllő, 2006 április 10-12.

Fordítások

Aldobrandino da Siena XIII. sz. első fele -1287. Egészségtan [Régime du corps]. In:Vigh Éva (szerk.) *Ikonológia és Műértelmezés. második kötet. Természeted az arcodon. A fiziognómia története az ókortól a XVII. századig.* Szeged, JATEPress, 2006, pp.:111-120.

Giovanni Ingegneri 1530 -1600 k. A természetből vett fiziognómia. [Fisionomia Naturale]. In:Vigh Éva (szerk.) *Ikonológia és Műértelmezés. második kötet. Természeted az arcodon. A fiziognómia története az ókortól a XVII. századig.* Szeged, JATEPress, 2006, pp.:255-259.